

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **PhDr. Z. C.**, bývajúcej vo V., zastúpenej Mgr. J. K., advokátkou so sídlom v B., proti žalovanej **K. Š. P., a.s.**, so sídlom Š., IČO:., **o určenie neplatnosti výpovede z pracovného pomeru a o náhradu mzdy**, vedenej na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 12 C 990/2001, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 29. marca 2007 sp. zn. 4 Co 264/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Prešove z 29. marca 2007 sp. zn. 4 Co 264/2006 vo výroku, ktorým bol zmenený rozsudok Okresného súdu Poprad z 26. mája 2006 č.k. 12 C 990/2001-857 o náhrade trov konania tak, že žalobkyni sa nepriznáva ich náhrada nad sumu 109 199,-- Sk a vec v rozsahu zrušenia vracia Krajskému súdu Prešov na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Poprad rozsudkom zo 16. marca 2005 č.k. 12 C 990/2001-670 a opravným uznesením z 23. mája 2005 č.k. 12 C 990/2001-730 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 13. januára 2006 sp. zn. 2 Co 278/2005 vyhovel žalobe o určenie neplatnosti výpovede z pracovného pomeru a o náhradu mzdy v časti o zaplatenie 60 978,-- Sk za obdobie od 4. decembra 2001 do 4. júna 2002.

Okresný súd Poprad rozsudkom z 26. mája 2006 č.k. 12 C 990/2001-859 vyhovel žalobe v časti o náhradu mzdy 225 474,70 Sk s príslušenstvom a v zostávajúcej časti náhrady mzdy žalobu zamietol; žalovanú zaviazal nahradiť žalobkyni trovy konania 198 502,-- Sk k rukám právnej zástupkyne žalobkyne. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1, 2 O.s.p., pretože žalobkyňa mala plný úspech v konaní o neplatnosť výpovede z pracovného pomeru a rozhodnutie o výške plnenia pri nároku na náhradu mzdy záviselo od úvahy súdu.

Krajský súd v Prešove rozsudkom z 29. marca 2007 sp. zn. 4 Co 264/2006 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o príslušenstve žalovanej pohľadávky (úrokoch z omeškania zo sumy 225 474,70 Sk); zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov konania tak, že žalobkyni priznal ich náhradu vo výške 109 199,-- Sk; žalobkyni nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Rozhodnutie, ktorým zmenil výrok o náhrade trov konania odôvodnil úvahami, podľa ktorých žalobkyňa bola plne úspešná vo veci neplatnosti výpovede z pracovného pomeru a preto pri rozhodovaní o náhrade trov konania bolo potrebné vychádzať z ustanovenia § 142 ods. 1 O.s.p. V prípade náhrady mzdy žalobkyňa dosiahla čiastočný úspech (za obdobie od 5. júna 2002 do januára 2006) v dôsledku jej krátenia (o 45 %) na základe úvahy sudu, čo odôvodňovalo aplikáciu § 142 ods. 3 O.s.p. Za účelne vynaložené trovy konania považoval odmenu advokátky za uplatnené úkony právnej služby zvýšené o príslušné režijné paušály (109 199,-- Sk). Náhradu cestovného a náhradu za stratu času (89 303,-- Sk) pri úkonoch právnej služby odvolací súd nepovažoval za účelne vynaložené. Vychádzal z toho, že žalobkyňa si ustanovila právnu zástupkyňu pôsobiacu mimo okresu jej bydliska i mimo okresu, v ktorom sídli súd prvého stupňa. Považoval za nespravodlivé, aby takto zvýšené náklady znášala žalovaná a preto podľa § 220 O.s.p. zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov konania, ktoré žalovanej priznal vo výške 109 199,-- Sk. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p. tak, že ich náhradu žalobkyni nepriznal z dôvodu ich neuplatnenia (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Generálny prokurátor Slovenskej republiky na základe podnetu žalobkyne podal proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v časti výroku, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa o trovách prvostupňového konania a žalobkyni nebola priznaná ich náhrada nad 109 199,-- Sk mimoriadne dovolanie. Navrhol rozhodnutie v napadnutej časti zrušiť a vec v rozsahu zrušenia vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Poukázal na to, že odvolací súd správne nezohľadnil právnu úpravu § 1 až 3 O.s.p., § 25 ods. 1, 2 O.s.p., § 137 O.s.p. a § 142 ods. 1, 2 O.s.p. a súvisiacu právnu úpravu § 18 a § 20 vyhlášky č. 240/1990 Zb. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci, § 18 a § 20 ods. 1 vyhlášky č. 163/2002 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb a § 15 a § 17 vyhlášky MS SR č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Vychádzal z toho, že Občiansky súdny poriadok (§ 25 O.s.p.) predpokladá možnosť účastníka súdneho konania dať

sa zastúpiť advokátom a tak realizovať svoje ústavné právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi (čl. 47 ods. 2 Ústavy SR). Právo účastníka konania pri výbere právneho zástupcu z radov advokátov nie je zákonom obmedzené. Je len na účastníkovi konania, s ktorým z advokátov uzatvorí zmluvu o poskytovaní právnej pomoci a udelí mu plnú moc na svoje zastupovanie pred súdom. Odmena advokáta za zastupovanie tvorí trovy konania zastúpeného účastníka v konaní (§ 137 O.s.p.), jej výška je upravená príslušnými vyhláškami. Žalobkyňa bola v konaní pred prvostupňovým súdom úspešná (§ 142 ods. 1 a 3 O.s.p.), preto jej vzniklo právo na zaplatenie všetkých trov konania, vrátane trov poskytnutej právnej pomoci. V súvislosti so zastúpením účastníka konania, ktorý poverí svojim zastupovaním advokáta pôsobiaceho mimo jeho bydliska i mimo sídla súdov konajúcich vo veci, vznikajú výdavky na dopravu a dochádza aj k strate času, pri ktorých právne normy priznávajú advokátovi právo na ich náhradu. Ak odvolací súd bol toho názoru, že žalobkyňa vyčíslila trovy konania spočívajúce v náhrade cestovného a náhrade za stratu času v neprimeranej výške a že tieto trovy neboli vynaložené účelne, bolo jeho úlohou skúmať ich účelnosť len s prihliadnutím na vhodne zvolený, primeraný a účelne zdôvodnený spôsob dopravy, ktorá bola nevyhnutná ak právo na náhradu výdavkov cestovného a s tým súvisiacou náhradou za stratu času bolo právnou normou dané. Zmenou rozsudku súdu prvého stupňa v časti náhrady trov prvostupňového konania, ktoré neboli priznané úspešnej žalobkyni, odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď právnou normu správne určenú na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

Žalobkyňa sa stotožnila s obsahom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Žalovaná sa k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243g O.s.p.) na základe podnetu účastníkov konania (§ 243e ods. 1 a 2 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. a § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

V zmysle § 243f ods. 1 O.s.p. môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že a) v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b) konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c) rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania, ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako boli v mimoriadnom dovolaní označené, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

1. Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na posúdenie dovolacích dôvodov uvedených výslovne v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ale sa zaoberal aj otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vždy vtedy, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c) účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g) rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Žiadna z týchto väd nebola v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky namietaná a v konaní o tomto opravnom prostriedku nevyšla najavo. Dovolací dôvod v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p. preto nie je daný.

2. So zreteľom na zákonnú povinnosť (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie súdu nebolo vydané v konaní postihnutom tzv. inou vadou konania, zaoberal sa Najvyšší súd Slovenskej republiky aj otázkou, či konanie v danej veci nie je postihnuté procesnou vadou takejto povahy. Inou vadou konania (§ 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p.) je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p., nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej základom

je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní a dôsledkom vecná nesprávnosť rozhodnutia.

V mimoriadnom dovolaní sa neuvádza, že konanie v danej veci má byť postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a z obsahu spisu jej existencia nevyplýva, preto ani dovolací dôvod v zmysle § 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p. nie je daný.

3. K námietke v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky, že rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), je potrebné uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Podľa názoru generálneho prokurátora Slovenskej republiky odvolací súd preskúmavajúci rozhodnutie súdu prvého stupňa o náhrade trov konania vec nesprávne právne posúdil, ak dospel k záveru o neúčelnosti vynaložených trov právneho zastúpenia žalobkyňou v prípade uplatnenej náhrady cestovných výdavkov a náhrady za stratu času i keď na vec aplikoval správnu právnu normu (§ 142 ods. 1 a 3 O.s.p.), túto však nesprávne interpretoval. Nesprávna interpretácia mala spočívať v tom, že pri pojme „účelnosti“ vynaložených nákladov mal súd prihliadať na vhodne zvolený, primeraný a účelne zdôvodnený spôsob dopravy; nepriznanie uvedených náhrad na základe toho, že účastníkom zvolený právny zástupca pôsobí mimo okresu jeho bydliska i mimo sídla súdu prvého stupňa, nemožno považovať za správne.

Podľa čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

Podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde

a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa § 25 ods. 1 vety prvej O.s.p., ako zástupcu si účastník môže vždy zvoliť advokáta.

Podľa § 142 ods. 1 a 3 O.s.p., účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal. Aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu.

Obsahom práva na právnu pomoc garantovaného čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je možnosť každého na základe vlastnej úvahy zvoliť si zástupcu v konaní pred súdom, vyjmúc prípady obligatórneho zastúpenia. Je totiž výsostným (slobodným) právom účastníka rozhodnúť koho ustanoví za svojho zástupcu v konaní pred súdom. Možnosť tejto voľby (úvahy) zákon neobmedzuje ani iným spôsobom nevymedzuje; jej kritériá sú autonómnou vecou účastníka konania.

Právna úprava príkladne uvádza, že trovami konania sú najmä hotové výdavky účastníkov konania a ich zástupcov (§ 137 O.s.p.); takými sú aj odmena advokáta, náhrada hotových výdavkov i náhrada za stratu času spojené s jeho činnosťou, obsahovo vymedzené príslušnými predpismi. Súd rozhodujúci o priznaní náhrady trov konania v zmysle § 142 ods. 1 a 3 O.s.p. je povinný vždy skúmať účelnosť vynaložených trov konania uplatnených úspešným účastníkom v spore, ako i skutočnosť, či nie sú splnené podmienky pre postup podľa § 150 O.s.p.; nie je rozhodujúce, či je tomu tak pri uplatnení práva alebo jeho bránení. Účelnosť je vlastnosť procesu spočívajúca v sledovaní cieľa. Účelnosť spravidla nachádza svoju opodstatnenosť vtedy, ak vychádza zo zákonných dôvodov a neprekračuje ich medze. Vychádzajúc z princípu úspechu v spore odvolací súd priznal žalobkyni právo na plnú náhradu trov konania. Náhradu nákladov vynaložených na cestovné a náhradu za stratu času v súvislosti s účasťou jej právnej zástupkyne na pojednávaníach pred súdom prvého stupňa nepriznal na základe jediného kritéria (t.j. že sídlo advokátky je mimo okresu bydliska účastníka i sídla súdu prvého stupňa), ktoré samo osebe nemá zákonné opodstatnenie

v zákonom sledovanom a prezumovanom cielei nahradiť úspešnej strane trovy konania. Jeho opodstatnenosť nemožno vyvodiť ani z možnosti využitia inštitútu právnej substitúcie, pretože táto má dispozitívny charakter a nie je povinnosťou uloženou účastníkovi konania ani jeho advokátovi. Príslušné právne úpravy (vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci) vzťahujúce sa na prejednávajúcu vec priznávajú advokátovi možnosť uplatnenia účelne vynaložených náhrad cestovných výdavkov i náhrady za stratu času. V prípade náhrad cestovného sa ich účelnosťou rozumie najmä voľba vhodného dopravného prostriedku s ohľadom na sídlo advokátskej kancelárie a miesto procesného úkonu (napr. pojednávania súdu), jeho dostupnosťou z hľadiska vlakovej alebo autobusovej dopravy ako lacnejších foriem cestovania. Súčasne však treba brať do úvahy i výšku náhrady za stratu času, ktorá môže byť pri použití relatívne nákladnejšieho dopravného prostriedku (napr. osobného automobilu oproti dopravnému prostriedku verejnej dopravy) v konečnom dôsledku efektívnejšia, než u iného menej nákladného spôsobu dopravy. Pokiaľ sa právna zástupkyňa žalobkyne riadne dostavila k súdom nariadeným pojednávaniam a z jej konania (prípadne konania žalobkyne) nevznikli žiadne priet'ahy, či neúčelné realizované úkony súdu, nemožno v takomto prípade náklady právneho zastúpenia považovať za neúčelné.

Postup súdu smerujúci k tomu, že z nákladov na právne zastúpenie dochádza k vylúčeniu náhrad cestovného a náhrad za stratu času (v tomto prípade uplatňovaných v súvislosti s účasťou na pojednávaniach súdu) len preto, že sídlo advokátskej kancelárie sa nenachádza v obvode (okrese) sídla konajúceho súdu alebo bydliska účastníka konania, nezodpovedá sledovanému cieľu, tak ako to má na mysli § 142 až § 150 O.s.p. a dotknuté právne úpravy o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnej pomoci (vyhláška č. 240/1990 Zb., vyhláška č. 163/2002 Z.z. a vyhláška č. 655/2004 Z.z.) v spojení s čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a ústavne konformnému výkladu reprezentovanému Ústavným súdom Slovenskej republiky v tom, že zmyslom a účelom inštitútu náhrady trov konania pred všeobecným súdom je poskytnúť úspešnému účastníkovi náhradu tých trov konania, ktoré vo vecnej a časovej súvislosti s konaním musel alebo bude musieť nepochybné zaplatiť, pričom by ich nemusel zaplatiť, ak by tu nebolo konanie pred všeobecným súdom. Výnimky z tohto pravidla musí ustanoviť zákon; tieto sa musia uplatňovať len za splnenia všetkých zákonom ustanovených podmienok a skôr reštriktívne (porovnaj napr. II. ÚS 31/04).

Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa a v časti náhradu trov právneho zastúpenia nepriznal, toto spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie Krajského súdu v Prešove v zmeňujúcom výroku o nepriznaní náhrady trov prvostupňového konania nad sumu 109 199,- Sk zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243b ods. 1 O.s.p.). Dovolacím súdom vyslovený právny záver je záväzný (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 234d ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a trovách konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods.2 O.s.p. v spojení s § 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 3. februára 2010

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Adriána Borovská